

Національна академія педагогічних наук України
Міністерство освіти і науки України
Відділення загальної середньої освіти і
цифровізації освітніх систем НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Державний педагогічний університет імені Іона Крянге
в Кишиневі (Республіка Молдова)
Малопольський державний університет
імені капітана Вітольда Пілецького в Освенцимі (Республіка Польща)
Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Республіка Польща)
Резекненська академія технологій (Латвійська Республіка)
LUMEN Conference Center (Румунія)
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

СВІТ ДИДАКТИКИ: ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

07-08 листопада 2023 року

**Київ
2024**

Національна академія педагогічних наук України
Міністерство освіти і науки України
Відділення загальної середньої освіти і
цифровізації освітніх систем НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Державний педагогічний університет імені Іона Крянге
в Кишиневі (Республіка Молдова)
Малопольський державний університет
імені капітана Вітольда Пілецького в Освенцимі (Республіка Польща)
Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Республіка Польща)
Резекненська академія технологій (Латвійська Республіка)
LUMEN Conference Center (Румунія)
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Збірник матеріалів
III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

«СВІТ ДИДАКТИКИ: ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ»

Київ
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 2 від 29 січня 2024 року)*

ЕКСПЕРТ:

Головко Микола Васильович, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки НАПН України.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Базиль Людмила Олександрівна, доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Інституту професійної освіти НАПН України;

Опалюк Тетяна Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

ЗА ЗАГАЛЬНОЮ РЕДАКЦІЄЮ

дійсного члена НАПН України, доктора педагогічних наук, професора

Топузова Олега Михайловича,
доктора педагогічних наук, професора
Малихіна Олександра Володимировича.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Арістова Наталія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор;

Алексєєва Світлана Володимирівна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник;

Попов Роман Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент;

Загорулько Марина Олександрівна, кандидат педагогічних наук;

Ліпчевська Інна Леонідівна;

Тетик Валентина Романівна.

С24 **Світ дидактики:** дидактика в сучасному світі: зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 07-08 листопада 2023 р. / за наук. ред. доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України О. Топузова; доктора педагогічних наук, професора О. Малихіна. Київ : Видавництво «Людмила», 2024. 387 с.
ISBN 978-617-555-191-2

До збірника увійшли матеріали учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Світ дидактики: дидактика в сучасному світі» (07-08 листопада 2023 р.).

У матеріалах конференції розглянуто питання теорії і методології сучасних дидактичних процесів; організації освітнього процесу в Україні в умовах воєнного стану; компенсації освітніх втрат в умовах воєнного стану в Україні та повоєнний період (інноваційні підходи, технології, моделі, методика, методи і засоби навчання); психолого-дидактичних проблем організації освітнього процесу в умовах інформаційного суспільства; тенденцій розвитку сучасної дидактики (зарубіжний досвід); трансформаційних процесів в освіті XXI століття (дистанційне та змішане навчання); формальної, неформальної, інформальної освіти; інноваційних підходів, технологій, методик, методів, прийомів і засобів навчання.

Збірник адресовано науковцям, науково-педагогічним працівникам, педагогам, докторантам, аспірантам, студентам.

УДК 37.02(063)

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

ISBN 978-617-555-191-2

© Інститут педагогіки НАПН України, 2024

© Видавництво «Людмила», 2024

У закладах вищої освіти також важливо забезпечити якість викладання, мати кваліфікованих викладачів, стимулювати дослідницьку роботу та підтримувати міжнародну співпрацю.

Забезпечення якісної освіти в умовах воєнного стану та в ЗВО вимагає узгоджених зусиль влади, учасників освітнього процесу та громадськості. Освіта залишається ключовим інструментом для розвитку суспільства, навіть в умовах викликів і криз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лист Міністерства освіти і науки України від 06.03.2022 № 1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу» (дата звернення: 01.04.2022 р.)
2. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затверджений Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX (дата звернення: 01.04.2022 р.)
3. Як здійснювати оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах війни: рекомендації Державної служби якості освіти. URL: <https://sqe.gov.ua/yak-zdiysnyuvati-ocinyuvannya-navchalni/>

Оніщук Л. М.

*Національний університет «Полтавська Політехніка
імені Юрія Кондратюка»
(Полтава, Україна)*

Камерілов О. Є.

*Національний університет «Полтавська Політехніка
імені Юрія Кондратюка»
(Полтава, Україна)*

Римар М. П.

*Національний університет «Полтавська Політехніка
імені Юрія Кондратюка»
(Полтава, Україна)*

РОЗВИТОК ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану фізичне виховання набуває особливого значення, адже воно є одним із важливих засобів зміцнення здоров'я молоді. Разом з цим, фізкультурно-оздоровча діяльність є важливим засобом у системі освітнього процесу в закладах вищої освіти. Вона забезпечує формування у молоді основ здорового способу життя, організацію активного відпочинку, розвиток фізичних та духовних сил, реабілітацію та корекцію здоров'я, розвиток позитивних моральних і вольових якостей, які так необхідні в умовах сьогодення.

У трансформації громадянської позиції молоді українського суспільства важливу роль відіграє вища освіта, адже саме вона впливає на пріоритети особистості, створення основ здорового способу життя. Вищою школою, яка формує інтелектуальну еліту суспільства, створюється високодуховний соціальний простір.

Закон України „Про фізичну культуру і спорт” однозначно регламентує, що саме фізичне виховання як головний напрям упровадження фізкультурно-оздоровчої діяльності (ФОД) становить вагому частину загального виховання, спрямованого на розвиток фізичних та морально-вольових, розумових здібностей та професійно-прикладних навичок людини [1]. Зважаючи на те, що ФОД у навчально-виховній сфері вищої школи є невід'ємною частиною фізичного виховання, розглянемо деякі напрямки реалізації.

Зміст стратегічних державних документів щодо функціонування вищої освіти свідчить, що існують певні труднощі в реалізації кращих освітніх практик саме в галузі фізичного виховання і спорту.

Ряд останніх документів Міністерства освіти і науки України наголошують на необхідності модернізації фізичного виховання на рівні університетської освіти. Національна академія педагогічних наук України концентрує зусилля науковців на описі стану освітньої галузі, виявленні проблем сьогодення та наданні рекомендацій з їх подолання, зокрема, ще задовго до повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2016 році у Національній доповіді „Про стан і перспективи розвитку освіти в Україні” [2] простежується тенденція посилення уваги освітян до оздоровчого та реабілітаційного напрямів.

В аналітичному документі акцентовано увагу на варіативності їх реалізації в контексті навчально-просвітницьких ініціатив, що мають бути спрямовані на розвиток фізкультурно-оздоровчих умінь і навичок різних категорій населення, в тому числі й студентської молоді.

Ідеї про необхідність пошуків оптимальної організації фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів знаходиться в центрі значної кількості новітніх публікацій. Так, у дослідницьких працях В. Приходько [4] та В. Сутули [5] відзначено, що сучасне фізичне виховання в закладах вищої освіти характеризується низькою ефективністю, зокрема в питаннях зміцнення здоров'я студентської молоді, приросту її фізичних якостей та мотивування до ведення здорового способу життя.

Розглядаючи систему масової оздоровчо-фізкультурної роботи в ЗВО, на прикладі багатьох закладів можна зазначити, що відповідальність за фізичне виховання студентів у закладі вищої освіти згідно статутних документів покладається особисто на ректора університету. Однак, безпосередньо організацією фізичного виховання і масової оздоровчо-фізкультурної роботи, займаються два основних підрозділи ЗВО – кафедра фізичного виховання (або фізичної культури та спорту) та спортивний клуб. Поряд з цим, інші структурні підрозділи є активними учасниками цієї діяльності [3].

Кафедра фізичного виховання є осередком розвитку фізкультурно-оздоровчої роботи студентської молоді і забезпечує навчально-виховний процес, доповнюючи його факультативними заняттями, роботою спортивних секцій, організацією спортивно-масової, дослідницької й методичної роботи.

В тісній взаємодії зі спортивним клубом та іншими структурними підрозділами ЗВО, на підставі об'єднання фінансових, матеріальних та трудових ресурсів викладачі кафедри організують фізкультурно-оздоровчі та фізкультурно-спортивні заходи, організують моніторинг здоров'я студентів кожного семестру.

Обов'язковою формою фізкультурно-оздоровчої діяльності, яка проводиться в навчальний час, є неодмінне відвідування занять з фізичного виховання, що складаються із загальної фізичної підготовки та тренування в обраному виді спорту за вибором студентів. Поряд з цим в багатьох ЗВО існують каталоги вибіркових дисциплін, які мають містити освітні компоненти спортивного профілю, найзатребуванішими з яких можуть бути такі, як «Практикум з міні-футболу», «Практикум з волейболу», «Практикум з баскетболу», «Основи самозахисту» тощо.

До форм організації ФОД у навчальний час відносяться фізичні вправи в режимі дня, заняття під час проходження навчальних і виробничих практик та факультативні заняття. Найбільш поширеними є гігієнічна гімнастика, фізкультурні хвилинки, додаткові навчальні заняття за обранням студентів, виробнича гімнастика та тематичні заняття.

Факультативні заняття з фізичного виховання, до яких безпосередньо відноситься секційна робота не є обов'язковими, проте є підсиленням навчальних занять, на яких студенти отримують додаткові теоретичні знання, здійснюють самовдосконалення із загальної та професійно-прикладної фізичної підготовки відповідно до програмних вимог і власних уподобань.

Поряд з цим, студентська молодь в довоєнний час залучалася до оздоровчої діяльності під час практик у літніх таборах, де мала можливість відвідувати заняття у фізкультурно-оздоровчих та спортивних секціях, брати участь у туристських походах, фізкультурних

святах, заходах та спортивних змаганнях за сприянням організацій відповідного спрямування, зокрема центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». Нажаль, на сьогодні цей сегмент втрачено, літні оздоровчі табори у переважній більшості не мають відповідних укриттів і не працюють.

Аналізуючи засади ФОД серед студентської молоді, наголосимо, що її організація може забезпечуватися й у вихідні та канікулярні дні, коли кафедра фізичного виховання у співпраці зі спортивним клубом влаштовує різноманітні фізкультурно-оздоровчі заходи, коли це дозволено відповідними обставинами на відповідних територіях. Серед найпоширеніших у студентському середовищі є: спортивні свята, фізкультурні заходи за місцем проживання, масові кроси, різноманітні руханки, ведопробіги та велодні, туристичні походи, інтерактивні квести заняття спортивними іграми, спортивні вечори. Ще одним важливим напрямком цієї діяльності і доступним широкій аудиторії є надання консультацій щодо проведення самостійних фізкультурно-оздоровчих занять студентів.

На базі ЗВО діють переважно на комерційній основі фізкультурно-оздоровчі та фізкультурно-спортивні центри, які працюють у загальній системі створення здоров'язбежувального середовища, пропаганди та популяризації різних видів спорту й сучасних фізкультурно-оздоровчих систем. Подібні форми занять розширюють можливості відвідувати обрану фізкультурно-оздоровчу чи спортивну секцію, фахівці яких у переважній більшості не є НПП даного закладу вищої освіти, однак ці напрямки спортивного вдосконалення є сьогодні затребуваними серед молоді. В переліку напрямків студентам пропонуються різноманітні заняття фітнесом, єдиноборствами, системами оздоровлення, тренування на тренажерних пристроях, гирьового спорту та пауерліфтингу, чарлідінгу тощо. Ця робота триває і в багатьох ЗВО, які очолюють студентів в умовах воєнного стану.

В цій діяльності, зазвичай, бере участь відділ організації охорони здоров'я університету; надає інформацію про результати проходження медичного огляду та формує допуск студентів до змагань.

В даному випадку можна розглянути їх як взаємодію сукупності вторинних структурних підрозділів закладів вищої освіти, які сприяють всебічному розвитку студентів та розширюють реалізацію їх можливостей.

В перспективі деякі учасники з секцій після набуття певних рівнів професійної спортивної майстерності, можуть бути зарахованими до збірних команд факультетів і інститутів. Адже останнього року активно проходять студентські універсиади з багатьох видів спорту, відбуваються Всесвітні студентські ігри і є можливість направити туди кращих спортсменів із ЗВО.

Відзначимо ще один важливий підрозділ ЗВО – Студентський спортивний клуб, що є громадським об'єднанням студентів задля здійснення організаційно-виховної та спортивної роботи у закладі. У співпраці із кафедрою фізичного виховання та Центром виховної роботи із молоддю, він бере участь у залученні студентства до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, сприяє розширенню світогляду та формуванню активної життєвої позиції студентської молоді шляхом формування культури дозвілля в університетському середовищі. На сьогодні такі клуби стали важливими студентськими хабами, центрами волонтерської діяльності. Є наочні приклади в ЗВО України щодо діяльності таких центрів в умовах воєнного стану.

Спортивні клуби, Комерційні спортивні Центри, Студентські клуби спільно із кафедрою фізичного виховання, як правило використовують матеріально-технічну базу університету. Звісно ж, необхідна спільна координація забезпечення сценарного, організаційного та музичного супроводу фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів.

У спортивній та фізкультурно-оздоровчій роботі активно повинні бути задіяні студентські містечка, які становлять комплекс корпусів, що розташовані поблизу навчальних об'єктів та входять до структури закладу вищої освіти. Зазвичай, на їх території є спортивні об'єкти: спортивні зали, майданчики зі штучним покриттям, тощо, де практикується проведення фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів. Вищезазначена інфраструктура повинна бути активно задіяна в організації фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Неоціненний внесок фізкультурно-оздоровчої діяльності в нормалізацію психологічного стану студентів. Дослідження психологів часів військового стану свідчать про те, що більшість молодих людей знаходяться в стані стресу, деякі мають певні психічні розлади, обумовлені наслідками війни – втрати близьких, домівки, зміни місця проживання тощо.

Окрім цього, в Україні, за даними національного опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС), не менш як дві третини (69 %) від усіх респондентів репрезентативної вибірки у 2021 році пережили якусь стресову ситуацію. Констатовано, що за останні 10 років це найвищий показник. [6]. Така негативна статистика у зазначеному році пов'язується, насамперед, з пандемією COVID-19, яка істотною мірою виснажила українців: чимало з них самі пережили це важке захворювання, втратили близьких, роботу й т. ін. Серед поширених власне психологічних аспектів переживання стресу, насамперед, вказуються: «втратити віру в людей, зіштовхуватися з підлістю» (10 %), «відчувати свою безпорадність» (7 %), «втратити віру у власні сили» (3 %) та ін.; загострення страху, загальна зміна психоемоційних станів.

Всі ці негативні фактори, які накопичуються в українському суспільстві останніми роками, можуть бути пом'якшені завдяки активному включенню молоді в заходи спортивного спрямування і підвищення рухової активності. Активний спосіб життя підвищує настрій, сприяє формуванню студентського колективу, нормалізує фізіологічні процеси організму.

Різні напрямки фізкультурно-оздоровчої діяльності, які в сучасних умовах активно використовуються, є надзвичайно важливими при організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. Саме фізкультурно-оздоровча діяльність є тією важливою складовою освітнього процесу, яка покликана формувати не тільки основи здорового способу життя, а й пом'якшувати негативні чинники військового стану в частині загальної стресової ситуації нашого суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України „Про фізичну культуру і спорт”. К 1993 – 2023 рік №3808-ХІІ від 24.12.1993, редакція від 25.07.2021– 18 с.
2. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. К., 2016. 224 с. (До 25-річчя незалежності України).
3. Пермяков О. А., Онішук Л.М., Йопа Т.В., Остапов А.В. Сучасна система фізичного виховання в умовах ЗВО. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти : збірник наукових праць / ДВНЗ «ДДПУ»; гол. ред. проф. Л. Г. Гаврілова. – Слов'янськ : ДДПУ, 2020. – Вип. 13. – С. 102-127.
4. Приходько В, Чернігівська С. Про потребу визначення місця „Фізичного виховання” у реформі вітчизняної вищої школи в контексті компетентнісного підходу / В. Приходько, С. Чернігівська // Спорт. Вісн. Придніпров'я. – 2016. – №1. – С. 215 – 220.
5. Сутула В. О., Особливості сучасних організаційних інновацій у системі фізичного виховання студентської молоді / В. О. Сутула, Л. С. Луценко, О. І. Булгаков, А. Х. Дейнеко, А. В. Сутула, В. В. Шутєєв // Слобожан. наук.-спорт. вісн. – 2016. – №1. – С. 99 – 106.
6. Харко О. С. Практичні рекомендації дотримання психологічних умов формування стресостійкості студентів ЗВО в навчальному процесі. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія», 14, 46-56.